

COVID-19 პანდემია და ცვლილებები საინვესტიციო პოლიტიკაში

რევაზ შენგელია
ემდ, სტუ-ს პროფესორი

ჟუჟუნა ნიკლაური-შენგელია
ემდ, სტუ-ს პროფესორი

ნათია შენგელია
ეად, სტუ-ს ასოც. პროფესორი,
ლუბლინის ტექნოლოგიური
უნივერსიტეტის მონვეული პროფესორი

THE COVID-19 PANDEMIC AND CHANGES IN INVESTMENT POLICY

Revaz Shengelia,

PhD, GTU, Professor,

Zhuzhuna Tsiklauri-Shengelia,

PhD, GTU, Professor,

Natia Shengelia, PhD, GTU, Associate Professor,

Invited Professor of Lublin

University of Technology

RESUME

After the Pandemic quite large investments are necessary to attract to the country in order to overcome the economic crisis. Due to the socio-economic consequences of the COVID-19 pandemic and the global challenges of the new digital economy, the question arises about the need for a different understanding and analyzing of the state investment policy, and the development of a new effective investment policy. In this regard, some stimulus measures should be considered, which will increase the volume of investments in digital infrastructure and human capital, in the creation of digital health and education systems. Moreover, it is especially significant to encourage artificial intelligence development, the role and functions of which are rapidly increasing in terms of involvement in digital health, education.

Keywords: Investment, COVID-19 Pandemic, Digital Healthcare, Human Capital, Artificial Intelligence, Digital Medicine, "Green" and "Blue" Economy.

კირითადი ტექსტი

იმისათვის, რომ ქვეყნის ეკონომიკა პანდემიის შემდგომ გამოვიყვანოთ კრიზისიდან, გადავიყვანოთ იგი ციფრული ეკონომიკის მოთხოვნების შესაბამისად თვისობრივად ახალ, კონკურენტუნარიან მდგომარეობაში, აუცილებელია საკმაოდ დიდი ინვესტიციები. პანდემიის გავლენით არ არის გამორიცხული მსოფლიოში მნიშვნელოვნად შეიცვალოს საინვესტიციო პოლიტიკა, რაც იმას

გულისხმობს, რომ შეიძლება უპირატესი მნიშვნელობა მიენიჭოს ინვესტიციებს უძრავ ქონებაში დაბანდების ნაცვლად ციფრულ ტექნოლოგიებში, განათლებაში, რომელიც დაფუძნებული იქნება ინტერნეტ-ტექნოლოგიებსა და Google Glass-ის ტიპის მონაცემების მოსალოდნელია ინვესტიციების სოციალური ფორმების, სახეების პრიორიტეტული განვითარება, ხელისშეწყობა და ა.შ.; "არსებითი ცვლილებები განხორციელდება საერთაშორისო წარმოებაში. დაჩქარდება განვითარებულ ქვეყნებში გარდაქმნის ტემპები, გაიზრდება ციფრული ტექნოლოგიებისა და ავტომატიზაციის მასშტაბები მრეწველობასა და ინტერნეტ-ვაჭრობაში, შესუსტდება იაფ სამუშაო ძალასა და რესურსებზე უცხოური ინვესტიციების ორიენტაცია. სანაცვლოდ მოიმატებს „მწვანე“ და „ლურჯ“ ეკონომიკებში, ასევე წყალმომარაგებასა და სანიტარიაში, მაღალტექნოლოგიურ დარგებსა და ენერგიის ალტერნატიული წყაროების გამოყენებაში მდგრადი განვითარების გლობალური მიზნების მისაღწევად“ [1, გვ.110].

ასეთ პირობებში იზრდება ისეთი ეკონომიკის როლი და მნიშვნელობა, რომელიც ორიენტირებული იქნება ადამიანის წამყვან როლზე, პიროვნული პოტენციალის განვითარებაზე, კრეატიულ აზროვნებაზე და ა.შ.

როგორც გამოკვლევებით დასტურდება, მომავალში მოთხოვნა განათლების მაღალი დონის ადამიანურ რესურსებზე ზრდის ტენდენციით ხასიათდება (იხ. ცხრილი-1) [2]. კიდევ უფრო გაიზრდება განათლებული ადამიანის როლი, რომელსაც არა მარტო ადრე დაგროვილი მეცნიერული ცოდნის, არამედ ახალი ცოდნის შექმნის უნარი ექნება (ახალი თაობის მიერ შექმნილი ახალი ცოდნა წარმოგვიდგება ახალი მოწინავე ტექნოლოგიებისა და უახლესი საქონლისა და მომსახურების სახით). ადამიანის შემოქმედებითი აზროვნება, უნარი, შექმნას ახალი ცოდნა, გვევლინება, როგორც ადამიანისა და ფირმის, ისე ეროვნული ეკონომიკის მთავარ კომპონენტად. როგორი სრულყოფილი, დახვეწილიც არ უნდა იყოს თანამედროვე ტექნოლოგიები, ადამიანის, მისი ცოდნისა და მომზადების, სათანადო მოტივაციისა და სტიმულის გარეშე ეს ყოველივე ან

ვერ იმუშავებს, ან ვერ მოიტანს სასურველ უკუგებას. სწორედ ამიტომაც დღეს ნებისმიერი კომპანიისთვის, საერთოდ ქვეყნისთვის ადამიანი უმთავრესი სიმდიდრე.

ადამიანისეული კაპიტალი ისეთი გაუსხვისებელი არამატერიალური აქტივია, რომელსაც ჯერ-ჯერობით ფლობს მხოლოდ ადამიანი სანამ ჯანმრთელია, განსხვავებით ფიზიკური კაპიტალისაგან, რომელიც შეიძლება დაინგრეს, ფინანსური კაპიტალისაგან, რომლის კონფისკაციაც შესაძლებელია. არადა COVID-19-მა სწორედ ამ ფასეულ აქტივს-ადამიანს მიაყენა მთავარი დარტყმა. სტიქიური მოვლენებისაგან განსხვავებით, რომლის დამანგრეველი ძალა ფიზიკურ კაპიტალზე გაცილებით ჭარბობს ადამიან კაპიტალზე ზემოქმედებას, COVID-19 პანდემიამ ხელუხლებელი დატოვა უძრავი ქონება, შენობები(განსაკუთრებით სასწავლო დაწესებულებები, მათი იფრასტრუქტურა დისტანციურ სწავლებაზე გადასვლასთან დაკავშირებით), ქარხნები, ინფრასტრუქტურა, მაშინ როდესაც მილიონობით ადამიანთა ჯანმრთელობა შეინირა და სწავლა შეაჩერა [1, გვ. 45; 3, გვ.47]. ამიტომ პანდემიის შედეგების ხასიათის გათვალისწინებით ამა თუ იმ ქვეყნის, მათ შორის საქართველოს მთავრობამ გარკვეული ცვლილებები უნდა შეიტანოს საინვესტიციო პოლიტიკაშიც. ამ მიმართულებით პოსტპანდემიურ პერიოდში უფრო პრიორიტეტი უნდა მიენიჭოს უძრავ ქონებაში ინვესტიციასთან შედარებით ინვესტირებას ციფრულ ტექნოლოგიებში, ხელოვნურ ინტელექტში, განათლებაში და ა.შ. თითოეულმა მთავრობამ ინვესტიცია, მაგ. ადამიანისეულ კაპიტალში, უნდა განიხილოს როგორც ეკონომიკის აღდგენის ცენტრალური ბაზა, რადგან ადამიანისეული კაპიტალის დაგროვების გარეშე წარმოუდგენელია განვითარების პროცესი, რომლის მნიშვნელობა მომავალში, განსაკუთრებით ციფრულ გარემოში კიდევ უფრო გაიზრდება (იხ. ცხრილი 1).

პანდემიამ ცხადი გახადა, რომ კორონომიკური კრიზისის პერიოდში იზრდება უთანაბრობა ხარისხიანი განათლების მიღებაში. პანდემიით გამოწვეულმა დისტანციურმა სწავლამ რთული ამოცანის წინაშე დააყენა ის მასწავლებლები და მოსწავლეები, რომელთაც არ გააჩნდათ ასეთი ფორმით სწავლების გამოცდილება, ასევე მხედველობაში მისაღება ის გარემოება, რომ ყველასთვის ხელმისაწვდომი არ არის ასეთი დისტანციური სწავლების ციფ-

რული ტექნოლოგიები. სკოლების დახურვა განსაკუთრებით დამლუპველი აღმოჩნდა სოციალურად დაუცველი ოჯახებისათვის. არადა დღევანდელი ადგილობრივი და სართაშორისო შრომის ბაზარი მოითხოვს ადამიანისეული კაპიტალის განვითარების უფრო მაღალ დონეს პანდემიამდელ დონესთან შედარებით. გამოდის, რომ პანდემიის შემდგომ ეკონომიკის აღსადგენად, ცხოვრების ახალ, უკეთეს რელსებზე გადასაყვანად დღის წესრიგში დგება შემოქმედი, კრეატიული ადამიანის საჭიროება, შესაბამისად, ბუნებრივია, იზრდება ახლებურად მოაზროვნე ადამიანის როლი და ფასი, რადგან პანდემიის დროსაც და მის შემდეგაც გადამწყვეტია არასტანდარტული მიდგომების გამოყენება. ეკონომიკის ჩიხიდან გამოყვანის „მზა რეცეპტები“ არ გვაქვს. ამასთან არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ COVID-19 უნდა აღვიქვათ არა როგორც ქვეყნის სტაგნაციად, არამედ გამოწვევად და ახალ შესაძლებლობებად [4, გვ.34]. ყოველივე ეს გათვალისწინებულ უნდა იქნას საინვესტიციო პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელებისას.

პანდემიის შედეგად იცვლება მიდგომები საინვესტიციო პოლიტიკაში **ჯანდაცვის მიმართულებით**. განსაკუთრებით ძლიერდება ინვესტიციების სოციალური ფუნქციები, რომლის მნიშვნელობა ციფრულ გარემოში კიდევ უფრო გაიზრდება.

COVID-19-პანდემიის ზეგავლენით ასევე იცვლება მიდგომები საინვესტიციო პოლიტიკაში, უპირველესად სუფთა გარემოს შესაქმნელად. მოიმატებს და პრიორიტეტული ხდება ინვესტიციების წარმართვა „**მწვანე**“ და „**ლურჯ**“ **ეკონომიკებში**. ასეთ ეკონომიკებში პანდემიით გამოწვეული მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად საჭიროა რეგიონის მასშტაბით ერთობლივი ქმედითი მასტიმულირებელი ღონისძიებების განხორციელება [6]. მაგ. ეკოლოგიური პრობლემების მოგვარება ხომ ქვეყნის საზღვრებს სცდება და რეგიონულ გადწყვეტას საჭიროებს. „რეგიონული მიზნები-როგორც აღნიშნა მსოფლიო ბანკის მდგრადი განვითარების მიმართულების რეგიონულმა დირექტორმა სტივენ შონბერგერმა-იმგვარ **ეროვნულ ინვესტიციებად** უნდა გარდაიქმნას, რომლებიც ხელს უწყობს ეკონომიკურ ზრდას.“ [3, გვ.47]. მწვანე ეკონომიკა მდგრადი განვითარების მიღწევის ერთ-ერთი ინსტრუმენტია. მაგრამ, როგორც ამას აღნიშნავს ბელგიელი

ცხრილი 1* სამუშაო ძალის განაწილების პერსპექტივა განათლების დონის მიხედვით, %

კვალიფიკაციის დონე	2010-2012 წწ.	2025 წ.
დაბალკვალიფიციური შრომა	22	14
საშუალოკვალიფიციური შრომა	47	47
მაღალკვალიფიციური შრომა	31	39

* Innovation Union Competitiveness Report 2013.p.106(http://www.cedefor.europa.eu/EN/Files/9081_en.pdf).

ბა გონივრული მოხმარებისა და რესურსების შენარჩუნების პირობებში[5].

ამრიგად, COVID-19-პანდემიის სოციალურ-ეკონომიკური შედეგების თავისებურებიდან და ახალი ციფრული ეკონომიკის გლობალური გამოწვევებიდან გამომდინარე, დგება საკითხი სახელმწიფოს საინვესტიციო პოლიტიკის განსხვავებულად გააზრების აუცილებლობისა და ახალი საინვესტიციო ქმედითი პოლიტიკის შემუშავების შესახებ. ამ მიმართულებით აუცილებელია გათვალისწინებულიქნას მასტიმულირებელი ღონისძიებები, რის შედეგადაც გაიზრდება ინვესტიციების მოცულობა ციფრულ ინფრასტრუქტურებსა და ადამიანისეულ კაპიტალში, ციფრული ჯანდაცვისა და განათლების სისტემების შექმნაში, განსაკუთრებით ხელოვნური ინტელექტის წასახალისებლად, რომლის როლი და ფუნქციები ჩართულობის თვალსაწიერით სწრაფად მატულობს ციფრულ ჯანდაცვასა და განათლებაში და ა.შ.

1. გ. ჯოლია „განათლება და დასაქმება ციფრულ გარემოში“, 2021;
2. Innovation Union Competitiveness Report 2013.p.106(http://www.cedefor.europa.eu/EN/Files/9081_en.pdf).
3. COVID-19 и человеческий капитал Доклад об экономике региона Европы и Центральной Азии Осень, 2020.
4. საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი „ეკონომიკა“, N3-5, 2021წ.; (www.economics.bpengi.com)
5. იხ. თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციები, “ეკონომიკა–XXI საუკუნე”; <http://conferenceconomics.tsu.ge/?mcat=0&cat=arq&leng=ge&adg-i=756&title=%E2%80%9E%E1%83%9B%E1%>
6. <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/39/khelfasebi>